

БИБЛИОТЕКА
СРПСКЕ ПРАВ. ВЕЛ. ГИМНАЗИЈЕ
НОВИ САД

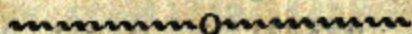
2119

T

Д О Д А Т А К Ъ

къ числу 75 Новина Србски 1821.

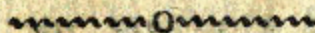
СМЪСИЦЕ КНЪИЖЕСТВЕННЕ

О Д Г О В О Р

на

Дупліку Г. Вука Шефановиѣа — сад Стевановиѣа —
у Новине Србске под числ. 63. мешнушу.

(Посланѣ уредничеству).

Кад ме Г. В. Адвокатом называ, то се и сам за Адвоката свог др-
жати, и тако допустиши мора, да се адвокатски разговарамо. Но най-
пре треба знати, ко е у парници нашой обшуженик, ко тужитель, ко
ли судія. Првѣй е старец од осемдесет година, другѣй Шшипкаловиѣ,
а првѣй читательи. Да одкуд овде Г. В.? Он е само у предмету, ког
е ради старец обшужен, мимогред опоменуш, а то е нѣму, немирном
човеку, доста было, да Шшипкаловиѣу иляду погрешака наѣе, и да по-
каже, да он, што се Србског езика пише, и буди чега другога, о чему
он еданпун штогод одцелишо рекне, нипошто погрешити неможе. Зато
се, као што читательи виде, што е жив упео, да не само ову распру
добые, него и да у напредак списатель наше ошпром крѣтѣком своѣом
поплаши, да се никад против погрешака нѣговы подиѣи не усуде. Мой
стариво, лепог си и верног Адвоката нашао, кои, што се себе пише
и онде, где ништа нема, копка, а тебе, ког е ради шокорсе устао,
са свим забораваля. Ал збыля, Г. Стевановиѣу, како вемо дознаши, шта
читательи о парници нашой суде? Може быти, да те тебе явити, а
ты веш мени. Я Г. судіе молим, да бы пре, него ову, едвым само
Г. В. упорством продужену, парницу сврше и пресеку, тоши еданпун
Шшипкаловиѣеву тужбу у числ. 25. новина наши прочиташи изволили.
Тврдо знам, да Г. В. и с вашим судом доволян быти не те зато, што
се надам, да те и я штогод право имати, и тако и он у чему год
крив осташи, а он се нѣе научіо и найманю какву погрешку и кривицу
свою признаши. Ал валя да веѣ, было му, што Вы пресудите, поволь-
но, не было, даль апеллѣрати не може. Сад к пунктовима дупліке.

1.) Г. В. еднако при том остае, да е Шшипкаловиѣ рекао, да
Ерцеговци нису Срби, доводеѣи ово из речи: „Не развлачи език, као да

су ти уста века, него у своју други Србаля. Иди у Ерцеговину, где шаке вилице, као што су твоје, имаю.“ Нека сваки читашель целый овай пункт, у ком се ове речи наоде, прочитати изволи, пак нек ми каже, бы ли когод други, кроме Г. Вука, и помыслили могао, да и сте речи Шпикаловиѣве Ерцеговце изъ числа Србаля ваде. Я, вели, онако, као што е написано, разумем. А ко иште, да другачѣ чиниш? Ал сваки види, да ты то не радиш, него навалице пражиш, како беш се препираши, и свагда ошпроумѣ твоје и учености показати. Ер нема оне мысли, ни оног говора, у ком ты, ал само ты, кад наумиш, противословія наши не можеш. Пыташ ме, ели лепо, и пошпено, и учпиво, што я мое речи сам полкуем? Ала си проси и смешан! Ты бы шео, видиш куд, да ово окренеш, ал се заправабога шрудиш. Пытай ты себе, и твоей ум, ели му чест, што му овако ясну беседу полковати морам. Оно ти друго, што бы ти се овде рећи могло, засад опраштам.

2.) Сваки читашель, кои предпомуше речи Шпикаловиѣве онако, како треба, разуме, мора и ово, што Г. В. и накриво разумевши ове, говори, за првый свадливца знак држати. Среѣа што га нико не слуша, нег му се сви слашко смею, видеѣи, како се без сваког узрока достойног еди, и размеѣе, другачѣ ни Шпикаловиѣв гроб миран не бы остао.

3.) Нигди Г. В. шако явно показао нѣе, да само говори зашто, да говори. Шпикаловиѣ каже, да бы добро и паметно было, да, као Немцы што су од своју свои діалекта едан изабрали, и мы од своју србски едан изберемо, и да га сви заедно, као и они свой, изображавамо, чистимо, богапимо и красимо, а друге да усменом говору оставимо, а Г. В. и ово искривлюе и обара, доводеѣи, о чему се нико, кои боль, него Г. В., немачку ліпературу зна, ни наймань не сумня, да су Немцы готво до Луперовы времена южнонемачким діалектом писали. Та не вели Шпикаловиѣ, да ово, што ти кажеш, нѣе было, него каже, шта су после Немцы учинили, и чега се и сад, на велику ползу кулшуре народне и свога езика, држе. А шта ѣе ти овде Грды, о кои-ма ни речи нѣе было? Зар Шпикаловиѣ нѣе знао, да су ови многим діалектима писали, и зар нѣе истина, да и они не бы погрешили были, да су ово исто, што су Немцы, у свое време были учинили шели? Нѣе истина, да е поред свега того, што су они четьрма діалектима, доріческим, еоліческим, ювѣческим и апшѣческим, писали, опет последній овай од своју првы зашто найчистѣи, и najlepши, што е нѣим по-найвише писано? Дакле ели Шпикаловиѣ о предмету овом, по швом суду, „као бѣкоји простаци наши говорию?“ Ово само шаки, као ты, простак рећи може.

4.) Г. В., чему се сви чудити морамо, и сам признае, да е у речник свой штогод сувише метнуо, ал да е найлакше оно, што претиче, одбацѣти, само е тешко оно, што не достае, наши. Шта ѣе мо с оваким препирашельм? Дакле што где ко учини више, него треба, оно нѣе, него кад мань, него треба, учини, оно е погрешка? Овде-бы я своим начином оно Г. Вуку казати могао, што е он мени у 6. пункту, ал нек засад спѣи.

5.) Видите ли, почитаемы чашатели — я мыслим, да Вы най-пре Г. Вука пункш, пак онда мой одговор, читате — Видите ли дакле, како овде оно, што сам я рекао, обара? Смее ли се овакој глави? Я кажем, да из стошине едног Србина нема, кои не зна, шта е вага, и вагнуши, а он вели, да я свію Србаля нисам чуо! Ел ово обарань? Нїе ли ово само претисе без сваког узрока? Треба ли казати перазіе, или перезіе, о том нїе реч была, него где е кое обычно, нип е речено, да овострани Срби не говоре перазіе, него само вага; казано е, да е вага овде тако позната, као и перазіе. Срби немаю за сваке тежине меру особиты речи; дакле ако ће да едан другога, како валя, разумею, и каншар, и перазіе, и вага говориши мораю; само кад се ко о стварима овима књижевно разговара, онда се, коя е реч за кою шежину, нека мала распра родити може. Мы у нашем езыку, колико я знам — Г. ће Вук без сумнь боль знати — немамо за ове мысли Мааб и Ваде особити речи. Мера се код нас еве зове, чим се штогод мери. Дакле е обшта реч. Зато нам е и тешко, и гошова немогуьно у оной ствари онако, као други народи, кои ово имаю, без шући речи разговешно говориши. А шта опеш дираш у кус (Geschmack)? И овде бы тео да се покажеш? Штипкаловиь нїе казао (— загледай у додатак к числ. 25 нов. Срб.), да вкус долази од окусиши, него е Спасою пребаціо непостоянство спила зашто, што е у дух, х, као славенско, оставіо, а у вкус в, као ово исто, нїе тео. Зашто, вели му, не рекнеш кус, него вкус, кад се не говори овкусити, него окусити? Ал я сам казао, и опеш кажем, да кус од кусати долази, ако и не говоре Срби: Ово е ело горког, слашког, лепог, ружиог куса, него, у оваким случаима, ово ми е ело горко, слашко и ш. д. иначе говоре — ништа зашто, што Г. В. нїе чуо — ово ело нїе кусно, не додаюьи сад поменуша свойства. А ко каже, да кусити у нашем езыки не значи kosten, schmecken? А зар се не говори: кусни, ил окуси мало, да видиш како е ова ябука, шльива, слашка, кисела, опора? Koste von diesem Apfel и проч. Срби иначе у овом истом смыслу говоре огледаши. Огледай, ел то віно кисело, ел ши ело лепо. Оьемо ли од ове речи савршено име направити оглед као поглед? Лако нам е док се о шелесным стварма говори, ал шта њемо у моралным радиши? Вкусите и видите яко благъ Господь. Какав се овде вкус разумева? А што то значи оставити народу? Нїе ли оставити оныи у народу, кои се с наукама и оваки ствари испытом баве, и бавити могу? Пак зашто и мы ово не бы пресудити могли? Ал кад се Г. В. заплете, а он онда не ће да рекне нек памешнїи од ньга суде, ел овако, ил онако, него се у неброену гомилу крїе, да се с маньом срамошом уклониши може говореьи, нек веь сад, кад я, овака глава, не могу, не едан кои из народа, него целый народ пресуди ово, што я сам не могу. Што се речи дув шиче, нип сам я смешан, нип смешен, него си шы и едно, и друго, кад оно не разумеш, што сви други здравог ума и безприспирасног срца лепо разумею. Слушай юшш еданпущ! Дув долази од дуваши. Чуеш ли? Срби ову реч у имен. един. ретко употребляваю. Чуеш ли и ово? Где овай падеж дође, понайвише узимаю другїи имен. дук. Мошри! У млож. числу обое говоре,

ал чешѣ прво: дувови, ил дуови или дукови, дувовник или дуовник, ил дуковник. Говорисе и дува у имен. жен. рода место људ. Кад мом пріятелю нека дува нѣгова дође, онда га не дирай? Знам я Г. Стевановиѣу да се и дуаши, дуан, уо говори, ал како дух у имен. един србском има, то се пыша. По овьма речма ду. Ели? На части. Г. В. каже, да сам я на многом месту смешан и чудан, знаюѣи лепо толковати и подсмевати се, а саме ствари не разумеваѣи. Кои е однас двоице смешнїи и чуднїи, я, кои лепо толковати и подсмевати се — ш. е. онде, где се треба подсмевати — умем, ил Г. В. кои ми прво и друго дае, вештину у толкованю и подсмеваню, а невештину у ствари? Може ли ово обстојати? Ко лепо штогод толкуе, онай оно и разумети, ш. е. ствари, кое толкуе, лепо и добро знаши мора. Ел тако Г. Стевановиѣу? Видиш, како си се од пешке пакости тако смео, да ме, и не осеѣаюѣи, хвалиш? Кажеш, да се де и те на ц мене, люцки, место людски, поцмей место подсмей, и доводиш примере из немачког и руског языка. Прве неки разуме ко може, а другїи ти не валя. Ер по овом бы Руси место палашка од палата, палацка, место градскїй, грацкїй казати морали. А зашто ты не пишеш поцмевати се, него подсмевати се, рецензентски него рецензентски? Нїе ли то срамно ѿгунство оно бранити, што сам одбацуеш? Изродак, велиш, ниси чуо, да се говори, а я опет нисам чуо изрод. Шта ѣмо сад? Изрод, као пород, а изродак, као изметак, замешак, запашак. Проче нит я мое етимологіе имам, нит ты твое, него се овде на свойство языка гледа.

(Заклученїе слѣдуе.)

О Б Я В Л Ъ Н І Е.

Јвљамъ ГГ. Пренумерантима Исторїе најважнїи приключенїя европейски одъ 1809 до 1820 године, списане одъ Г. Магарашевиѣа, профессора гимназіе Н. Садске, да е дошао списатељ истый у суббошу у Віену, да печата Исторїю ту. —

Кои бы одъ Рода кшео ѿшта пренумерирати се на ню, може се ѿште за мѣсецъ дана одъ данасъ пренумерирати, и имена и новце послаши или пушемъ, кои е назначенъ у првимъ нѣговимъ обявльнїяма, или управ' у Віену нѣму самомъ, адресираюѣи писма, нѣму идуѣа, на мене, съ шимъ додашкомъ, да ѿ нѣму предамъ.

У Візни 16/28. Септемвра 1821.

Димитріе Давидовиѣъ.

Учредникъ Новина Србски.

